

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΟΤΗΤΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ
ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ - ΜΑΘΗΤΩΝ – ΓΟΝΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΙΟ ΠΑΝΩ ΤΡΙΠΤΥΧΟ.**

**ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΣΕ ΣΥΝΕΠΙΒΛΕΨΗ ΜΕ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**

ΧΛΟΗ ΕΛΛΗΝΑ - ΣΙΑΛΗΗ

2020

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΟΤΗΤΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΑΠΟΨΕΙΣ ΚΑΙ
ΑΝΤΙΑΨΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ - ΜΑΘΗΤΩΝ – ΓΟΝΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΙΘ ΠΑΝΩ ΤΡΙΠΤΥΧΟ**

ΧΛΟΗ ΕΛΛΗΝΑ - ΣΙΑΛΗΗ

**ΔΙΑΤΡΙΒΗ Η ΟΠΟΙΑ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΕ ΠΡΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ
ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΝΕΑΠΟΛΙΣ ΣΕ
ΣΥΝΕΠΙΒΛΕΨΗ ΜΕ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2020

ΣΕΛΙΔΑ ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑΣ

Υποψήφια Διδάκτορας: Χλόη Έλληνα - Σιαηλή

Τίτλος Διατριβής: Εκπαίδευση – Δημοκρατία και ενεργός πολιτότητα μέσα από την Ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση. Απόψεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών – μαθητών – γονιών για το ρόλο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με το πιο πάνω τρίπτυχο

Η παρούσα Διδακτορική Διατριβή εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για απόκτηση Διδακτορικού Διπλώματος στο Γνωστικό Πεδίο Εκπαιδευτική Διοίκηση και εγκρίθηκε στις .....21.1.2020..... από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος Συνεπιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος).....
.....

Δεύτερος Συνεπιβλέπων (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου): .....
.....

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: .....
.....

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: .....
.....

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής: .....
.....

Υπεύθυνη δήλωση

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διδακτορική μου διατριβή είναι εξ ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών η φοιτητών. Όπου έχω βασιστεί σε ιδέες ή κείμενα άλλων, έχω προσπαθήσει με όλες μου τις δυνάμεις να το προσδιορίσω σαφώς μέσα από την καλή χρήση αναφορών ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία».

Χλόη Έλληνα Σιαηλή
Διδακτορική φοιτήτρια
Πανεπιστημίου Νεάπολις

Ιανουάριος 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	2
Η έννοια της ενεργού πολιτότητας	
1.1. Ορισμός της ενεργού πολιτότητας	2
1.2. Οι Διαστάσεις της ενεργού πολιτότητας	8
1.2.1. Μεταεθνική πολιτότητα	8
1.2.2. Παγκόσμια πολιτότητα	9
1.3. Η πολιτότητα στο σύγχρονο πλαίσιο και η κρίση από ανησυχητικά φαινόμενα της σύγχρονης εποχής (λαϊκισμός- μετα-αλήθεια)	14
1.3.1. Λαϊκισμός (Populism)	15
1.3.2. Μετα – αλήθεια (Post-Truth)	17
1.4. Σύνδεση της ενεργού πολιτότητας με τον Εθελοντισμό	25
1.5. Σύνδεση της ενεργού πολιτότητας με τη δράση για την προστασία του περιβάλλοντος από την κλιματική αλλαγή	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	33
Ευρωπαϊκή πολιτική της Ευρώπης για την ιθαγένεια και ενεργός πολιτότητα	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	41
Εκπαίδευση και Δημοκρατία	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	53
Εκπαίδευση και ενεργός πολιτότητα	53
4.1 Ευρωπαϊκή Διάσταση στην Εκπαίδευση και Ενεργός Πολιτότητα	83
4.2 Αναλυτικά προγράμματα της Κύπρου και ενεργός πολιτότητα	90
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	99
Σχολική αποτελεσματικότητα σε σχέση με τον στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας	99
5.1 Ο σχολικός ηγέτης ως παράγοντας αποτελεσματικότητας σε σχέση με το στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας	101
5.2. Στρατηγικές βελτίωσης και αποτελεσματικότητας σε σχέση με τον στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας	116
5.3. Ο εκπαιδευτικός ως παράγοντας σχολικής αποτελεσματικότητας σε σχέση με το στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας	118
5.4. Η συμβολή της ενεργητικής μάθησης στη σχολική αποτελεσματικότητα σε σχέση με το στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας	122

5.5. Η συμβολή της βιωματικής μάθησης στη σχολική αποτελεσματικότητα σε σχέση με το στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας	123
5.6. Η συμβολή της συνεργατικής μάθησης στη σχολική αποτελεσματικότητα σε σχέση με το στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας	128
5.7. Το σχολικό κλίμα ως παράγοντας σχολικής αποτελεσματικότητας σε σχέση με το στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας	135
5.8. Συνεργασία σχολείου –οικογένειας ως παράγοντας σχολικής αποτελεσματικότητας σε σχέση με το στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας	139
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	150
Σχετικές έρευνες	150
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ	162
Ερευνητικό μέρος	162
7.1. Σκοπός της έρευνας	162
7.2. Αναγκαιότητα της έρευνας	162
7.3. Ερευνητικά Ερωτήματα	164
7.4. Δειγματοληψία	167
7.5. Πληθυσμός και δείγμα έρευνας	168
7.6. Εγκυρότητα και αξιοπιστία	168
7.7. Ζητήματα ηθικής και ερευνητικής δεοντολογίας	169
7.8. Περιορισμοί της έρευνας	169
7.9. Ερευνητικό Εργαλείο	170
7.10. Μεθοδολογία της έρευνας	177
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ	179
Αποτελέσματα της έρευνας	179
8. 1. Δημογραφικά στοιχεία συμμετεχόντων	179
8.2. Στατιστική ανάλυση αποτελεσμάτων	195
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ	245
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ	266
Συμπεράσματα και εισηγήσεις	266
Βιβλιογραφία	272
Παράρτημα Α΄	306
Παράρτημα Β΄	359

Κατάλογος γραφημάτων

Γράφημα 1. Δείγμα έρευνας	179
Γράφημα 2. Φύλο δασκάλων που συμμετείχαν στην έρευνα	180
Γράφημα 3. Πτυχία των δασκάλων που συμμετείχαν στην έρευνα	180
Γράφημα 4. Περιβάλλον εργασίας των δασκάλων που συμμετείχαν στην έρευνα	181
Γράφημα 5. Χρόνια προϋπηρεσίας δασκάλων	182
Γράφημα 6. Θέση των δασκάλων που συμμετείχαν στην έρευνα	183
Γράφημα 7. Ποσοστό δασκάλων που δήλωσαν ότι δίδασκαν Κοινωνικές Σπουδές	184
Γράφημα 8. Φύλο νηπιαγωγών που συμμετείχαν στην έρευνα	187
Γράφημα 9. Πτυχία των νηπιαγωγών που συμμετείχαν στην έρευνα	188
Γράφημα 10. Περιβάλλον εργασίας νηπιαγωγών	188
Γράφημα 11. Χρόνια προϋπηρεσίας νηπιαγωγών	189
Γράφημα 12. Θέση των νηπιαγωγών που συμμετείχαν στην έρευνα	189
Γράφημα 13. Ηλικία γονιού που συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο	191
Γράφημα 14. Φύλο παιδιού Στ΄ τάξης για το οποίο έγιναν οι δηλώσεις των γονιών	191
Γράφημα 15. Φύλο παιδιών Στ΄ Δημοτικού που συμμετείχαν στην έρευνα	194
Γράφημα 16. Απόψεις εμπλεκόμενων μερών κατά πόσο συνδέεται η έννοια της ενεργού πολιτότητας συνδέεται με την έννοια της δημοκρατίας και των δημοκρατικών αξιών.	205
Γράφημα 17. Βελτίωση πειθαρχίας μαθητών με στόχο τη μείωση του φαινομένου του εκφοβισμού και της παραβατικότητας.	214
Γράφημα 18. Διαμόρφωση δημοκρατικού πολίτη	214
Γράφημα 19. Ενεργός συμμετοχή του μαθητή σε εθελοντικές δράσεις που αφορούν τα κοινά	215
Γράφημα 20. Καλλιέργεια της ικανότητας του μαθητή να αναπτύσσει και να υλοποιεί σχέδια δράσης με στόχο την αλλαγή και τη βελτίωση	215
Γράφημα 21. Ενεργός συμμετοχή του μαθητή σε δράσεις που αφορούν τη διατήρηση της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς	215
Γράφημα 22. Καλλιέργεια δεξιοτήτων δια βίου μάθησης	215
Γράφημα 23. Ενεργός συμμετοχή του μαθητή στη σχολική δράση	215
Γράφημα 24. Ένταξη αλλόγλωσσων μαθητών και μεταναστών	215
Γράφημα 25. Ενεργός συμμετοχή του μαθητή σε δράσεις που αφορούν τη διατήρηση της τοπικής κληρονομιάς	216
Γράφημα 26. Ενεργός συμμετοχή του μαθητή σε δράσεις που αφορούν τη διατήρηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς	216
Γράφημα 27. Ενεργός συμμετοχή του μαθητή σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος	216
Γράφημα 28. Βαθμός στον οποίο οι συμμετέχοντες θεωρούν τον εαυτό τους ευρωπαϊκό πολίτη	239
Γράφημα 29. Απόψεις συμμετεχόντων κατά πόσο οι πολίτες των ευρωπαϊκών χωρών που έρχονται στη χώρα μας θα πρέπει να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες;	240
Γράφημα 30. Απόψεις συμμετεχόντων κατά πόσο οι πολίτες εκτός ευρωπαϊκών χωρών που έρχονται στη χώρα μας θα πρέπει να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες	241

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1. Τάξεις στις οποίες διδάσκουν οι δάσκαλοι του δείγματος	183
Πίνακας 2. Μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος που δίδασκαν οι δάσκαλοι του δείγματος	184
Πίνακας 3. Φύλο των γονιών που συμμετείχαν στην έρευνα	190
Πίνακας 4. Μόρφωση πατέρα	192
Πίνακας 5. Μόρφωση μητέρας	192
Πίνακας 6 . Τόπος διαμονής των γονιών που συμμετείχαν στην έρευνα	193
Πίνακας 7. Τόπος διαμονής μαθητών	194
Πίνακας 8. Μεταβλητή: «Η στάση απέναντι στους ξένους και τους μετανάστες»	197
Πίνακας 9. Μεταβλητή : «Η στάση απέναντι στην ανεργία και τη φτώχεια»	197
Πίνακας 10. Μεταβλητή : «Η συμμετοχή στα κοινά»	198
Πίνακας 11. Μεταβλητή: «Ο εθελοντισμός»	198
Πίνακας 12. Μεταβλητή: «Η βοήθεια και εμπιστοσύνη στον συνάνθρωπο»	198
Πίνακας 13. Μεταβλητή: «Η κατανόηση πτυχών της Δημοκρατίας»	199
Πίνακας 14. Μεταβλητή : «Η εμπιστοσύνη σε κοινωνικούς θεσμούς»	199
Πίνακας 15. Μεταβλητή: «Η σχέση των πολιτών με τα μέσα ενημέρωσης»	199
Πίνακας 16. Μεταβλητή: «Ζητήματα που αφορούν την εθνική και θρησκευτική ταυτότητα»	200
Πίνακας 17. Ποια χαρακτηριστικά μαθητών συνδέουν οι δάσκαλοι με το μελλοντικό ενεργό πολίτη	201
Πίνακας 18. Ποια χαρακτηριστικά μαθητών συνδέουν οι νηπιαγωγοί με το μελλοντικό ενεργό πολίτη	201
Πίνακας 19. Ποια χαρακτηριστικά μαθητών συνδέουν οι γονείς με το μελλοντικό ενεργό πολίτη	202
Πίνακας 20. Ποια χαρακτηριστικά μαθητών συνδέουν οι μαθητές με το μελλοντικό ενεργό πολίτη	203
Πίνακας 21. Απόψεις εμπλεκόμενων μερών κατά πόσο συνδέεται η έννοια της ενεργού πολιτότητας συνδέεται με την έννοια της δημοκρατίας και των δημοκρατικών αξιών.	204
Πίνακας 22. Βαθμός στον οποίο πραγματοποιούνται κοινές δράσεις (με στόχο την καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας) με εξωτερικούς φορείς	210
Πίνακας 24. Έλεγχος συσχέτισης απόψεων κατά πόσο εφαρμόζονται ικανοποιητικές δράσεις που σχετίζονται με την καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας.	211
Πίνακας 25. Αποτελέσματα από τη διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με το βαθμό επίδρασης των παράγοντων σχολικής αποτελεσματικότητας	219
Πίνακας 26. Αποτελέσματα ελέγχου συσχέτισης απόψεων για τη συνεργασία με τους γονείς	220
Πίνακας 27. Ποιές μεθόδους διδασκαλίας χρησιμοποιούν δάσκαλοι- νηπιαγωγοί στις Κοινωνικές Επιστήμες	222
Πίνακας 28. Μεταβλητή: «Στο να εκτιμούν οι μαθητές τον εαυτό τους και να φροντίζουν για τη διατροφή, την άσκηση την υγεία»	226
Πίνακας 29. Μεταβλητή: Στο να σέβονται οι μαθητές τους φίλους και τους εκπαιδευτικούς	227

Πίνακας 30. Μεταβλητή: Στο να συμπεριφέρονται ορθά οι μαθητές στους αλλόγλωσσους και αλλόθρησκους συμμαθητές τους	227
Πίνακας 31. Μεταβλητή: Στο να είναι ευαισθητοποιημένοι οι μαθητές σε θέματα που αφορούν τη βοήθεια προς το συνάνθρωπο μας	228
Πίνακας 32. Μεταβλητή: Στο να είναι ευαισθητοποιημένοι οι μαθητές σε θέματα που αφορούν τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των μαθητών	228
Πίνακας 33. Μεταβλητή: Στο να συμμετέχουν οι μαθητές σε προγράμματα του σχολείου που αφορούν τη δράση για βελτίωση της κοινότητας	229
Πίνακας 34. Μεταβλητή: Στο να συμμετέχουν οι μαθητές σε προγράμματα του σχολείου που αφορούν τον εθελοντισμό	229
Πίνακας 35. Μεταβλητή: Στο να είναι ευαισθητοποιημένοι οι μαθητές σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος	229
Πίνακας 36. Μεταβλητή: Στο να είναι ευαισθητοποιημένοι οι μαθητές σε θέματα που αφορούν την πολιτιστική κληρονομιά τοπικά και παγκόσμια	230
Πίνακας 37. Σε ποιο βαθμό πιστεύουν οι μαθητές Στ' τάξης, γονείς ότι χαρακτηρίζουν τους μαθητές Στ' τάξης χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τον ενεργό πολίτη.	231
Πίνακας 38. Μεταβλητή: Εθελοντικές δράσεις που αφορούν τη βοήθεια προς τους συνανθρώπους μας	235
Πίνακας 39. Μεταβλητή: Εθελοντικές δράσεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος	235
Πίνακας 40. Μεταβλητή: Εθελοντικές δράσεις που αφορούν τη διατήρηση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς	236
Πίνακας 41. Μεταβλητή: Συμμετοχή σε δράσεις που βοηθούν την ένταξη αλλόγλωσσων και μεταναστών	236
Πίνακας 42. Μεταβλητή: Η παρουσία μεγάλου αριθμού μεταναστών	237
Πίνακας 43. Μεταβλητή: Ζητήματα αναξιοκρατίας	237
Πίνακας 44. Μεταβλητή: Ζητήματα άνιση αντιμετώπιση των πολιτών	237
Πίνακας 45. <i>Μεταβλητή: Ζητήματα διακυβέρνησης</i>	238
Πίνακας 46. Μεταβλητή: Ζητήματα που αφορούν την τοπική οικονομική ανάπτυξη	238
Πίνακας 47. Μεταβλητή: Κρίση κοινωνικών και πολιτικών αξιών	238
Πίνακας 48. Απόψεις για το πώς συνδέεται η συμμετοχή σε οικολογικά προγράμματα με την μελλοντική συμμετοχή σαν ενεργός πολίτης	241

Κατάλογος πινάκων παραρτήματος Β'

Παράρτημα Β'. Πίνακας 1. Έλεγχος Cronbach των μεταβλητών

Παράρτημα Β'. Πίνακας 2. Σε ποιες τάξεις διδάσκουν οι δάσκαλοι του δείγματος

Παράρτημα Β'. Πίνακας 3. Αποτελέσματα σχετικά με τον τρόπο που εννιολογούν την έννοια της ενεργού πολιτότητας οι συμμετέχοντες

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 4. Συσχέτιση αποτελεσμάτων σχετικά με τον τρόπο που εννιολογούν την έννοια της ενεργού πολιτότητας οι συμμετέχοντες

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 5. Προσωπικές στάσεις συμμετεχόντων στο θέμα της ενεργού πολιτότητας

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 6. Έλεγχος συσχέτισης προσωπικών στάσεων των συμμετεχόντων στο θέμα της ενεργού πολιτότητας

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 7. Απόψεις για το ποιοι θα πρέπει να είναι οι σημαντικότεροι στόχοι του σχολείου όσον αφορά την καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 8. Σε ποια μαθήματα μπορεί να ενσωματωθεί διαθεματικά η καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 9. Αποτελέσματα για τους τρόπους που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για να αξιολογήσουν τους μαθητές

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 10. Προτάσεις για ενδυνάμωση της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 11. Έλεγχος συσχέτισης απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με το βαθμό επίδρασης των παράγοντων σχολικής αποτελεσματικότητας

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 12. Έλεγχος συσχέτισης δηλώσεων δασκάλων - νηπιαγωγών σχετικά με τις μεθόδους διδασκαλίας που χρησιμοποιούν στα μαθήματα των Κοινωνικών Σπουδών (σε σχέση με το στόχο καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας)

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 13. Απόψεις για το ρόλο των γονιών στην ανάπτυξη χαρακτηριστικών που σχετίζονται με την ενεργό πολιτότητα

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 14. Έλεγχος συσχέτισης απόψεων για το ρόλο των γονιών στην ανάπτυξη χαρακτηριστικών που σχετίζονται με την ενεργό πολιτότητα

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 15. Έλεγχος συσχέτισης απόψεων γονιών – μαθητών Στ΄ τάξης για τα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν τους μαθητές Στ΄ τάξης

Παράρτημα Β΄. Πίνακας 16. Απόψεις δασκάλων για τα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν τους μαθητές Στ΄ τάξης .

Παράρτημα Β'. Πίνακας 17. Διερεύνηση βαθμού ικανοποίησης των συμμετεχόντων για τις δράσεις που εφαρμόζονται στα σχολεία με στόχο την καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας

Παράρτημα Β'. Πίνακας 18. Έλεγχος συσχέτισης βαθμού ικανοποίησης των συμμετεχόντων για τις δράσεις που εφαρμόζονται στα σχολεία με στόχο την καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας

Παράρτημα Β'. Πίνακας 19. Βαθμός στον οποίο θεωρούν ανησυχητικά διάφορα φαινόμενα της εποχής τα άτομα του δείγματος

Παράρτημα Β'. Πίνακας 20. Έλεγχος συσχέτισης βαθμού στον οποίο ανησυχούν τα άτομα του δείγματος διάφορα φαινόμενα της εποχής

Παράρτημα Β'. Πίνακας 21. Απόψεις εκπαιδευτικών που αφορά την κατάρτιση τους σε θέματα ενεργού πολιτότητας.

Παράρτημα Β'. Πίνακας 22. Απαντήσεις εκπαιδευτικών για τους τρόπους με τους οποίους χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης

Παράρτημα Β'. Πίνακας 23. Απαντήσεις εκπαιδευτικών κατά πόσο υπάρχει βελτίωση τα τελευταία 5 χρόνια όσον αφορά το στόχο καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας

Παράρτημα Β'. Πίνακας 24. Εισηγήσεις εκπαιδευτικών για αποτελεσματική ένταξη των αλλόγλωσσων

Παράρτημα Β'. Πίνακας 25. Εισηγήσεις εκπαιδευτικών για τρόπους αποτελεσματικής εκπαίδευσης ώστε να αποκτήσουν οι μαθητές κοινωνικές δεξιότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του ενεργού πολίτη

Παράρτημα Β'. Πίνακας 26. Συμπληρωματικές απαντήσεις εκπαιδευτικών για δράσεις που χρησιμοποιούν για ενδυνάμωση της ενεργού πολιτότητας

Παράρτημα Β'. Πίνακας 27. Απόψεις εκπαιδευτικών κατά πόσο η καλλιέργεια των ευρωπαϊκών αξιών και της ευρωπαϊκής ταυτότητας συνάδει με την καλλιέργεια πανανθρώπινων αξιών που συνδέονται με την ενεργό πολιτότητα

Περίληψη

Η καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας, σχετίζεται με την καλλιέργεια στάσεων και συμπεριφορών που στόχο έχουν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη δημοκρατικών και ενεργών πολιτών που συνεργάζονται με τους άλλους για το κοινό καλό, στα πλαίσια των δημοκρατικών και πανανθρώπινων αξιών. Στόχος της έρευνας μας ήταν να διερευνηθεί ο ρόλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όσον αφορά τον στόχο της καλλιέργειας της ενεργού πολιτότητας, την καλλιέργεια στοιχείων δημοκρατίας όπως ισότητα, ίσες ευκαιρίες, υπευθυνότητα, κριτική σκέψη, συμμετοχή σε δράσεις που αφορούν κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα καθώς και ορθών στάσεων απέναντι σε πανανθρώπινες αξίες όπως ο εθελοντισμός και η αλληλεγγύη. Σε αυτά τα πλαίσια διερευνήσαμε ποια είναι τα χαρακτηριστικά ενός μελλοντικού ενεργού πολίτη σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων τα οποία θα πρέπει να καλλιεργούνται από τα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με γνώμονα το γεγονός ότι η Κύπρος είναι ενεργό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναλύσαμε την έννοια ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση και διερευνήσαμε τη στάση των εμπλεκόμενων μερών σχετικά με τις ευρωπαϊκές αξίες και την ευρωπαϊκή ταυτότητα. Με βάση τα σημερινά δεδομένα της ετερότητας που παρατηρείται σε αυξημένα ποσοστά στην εποχή μας λόγω της παγκοσμιοποίησης και της μετανάστευσης, θεωρήσαμε σωστό να διερευνήσουμε δεδομένα που αφορούν τις στάσεις των εμπλεκόμενων μερών και τις δράσεις που γίνονται στα σχολεία με στόχο την καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας στα πλαίσια της ισότητας και της δικαιοσύνης. Στα πλαίσια του στόχου για αποτελεσματικό σχολείο, στο οποίο όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία προσβλέπουν, θεωρήσαμε σημαντικό να διερευνήσουμε τις απόψεις των συμμετεχόντων για τους παράγοντες που μπορούν να βοηθήσουν στην καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας. Ταυτόχρονα, στηριζόμενοι στα αποτελέσματα διεθνών ερευνών, σύμφωνα με τις οποίες οικογένεια και σχολείο είναι μεν δύο ξεχωριστά συστήματα τα οποία όμως αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται προχωρήσαμε σε διερεύνηση των απόψεων των συμμετεχόντων για την αναγκαιότητα της συνεργασίας σχολείου – οικογένειας σε σχέση με το στόχο αυτό. Οι απαντήσεις στα καίρια αυτά ερωτήματα, θα βοηθήσουν πιστεύουμε μελλοντικούς ερευνητές στην διερεύνηση αποτελεσματικότερων μεθόδων σε σχέση με την καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας.

Λέξεις κλειδιά

Ενεργός πολιτότητα, δημοκρατία, εθελοντισμός, ευρωπαϊκή ιθαγένεια, ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση, σχολικά προγράμματα, σχολική αποτελεσματικότητα, μέθοδοι διδασκαλίας, συνεργατική μάθηση, συνεργασία σχολείου οικογένειας

Abstract

The cultivation of active citizenship is related to the cultivation of attitudes and behaviours that are intended to lead to the development of democratic and active citizens cooperating with others for the common good, in the context of democratic and universal human values. The purpose of our research was to investigate the role of primary education on the aim of cultivation of active citizenship, the growing information democracy as equality, equal opportunities, responsibility, critical thinking, participation in actions relating to social and political issues as well as good attitudes to universal values such as volunteering and solidarity. In this context, we investigated what are the characteristics of a future active citizenship which must be cultivated from the primary schools, in accordance with the opinions of the participants. In view of the fact that Cyprus is an active member of the European Union, we analysed the concept of a European dimension in education and investigated the attitude of the parties concerned on European values and European identity. Based on the current circumstances of the heterogeneity observed in higher rates in our times due to globalization and migration, we felt right to investigate the attitudes of the parties involved and the actions taken in schools to promote active citizenship equality and justice. Within the objective of an effective school that we all look forward to, we felt it was important to explore the participants' views on the factors that can help cultivate active citizenship. At the same time, relying on the results of international surveys, according to which family and school are two separate systems but interact and interact, we have explored the participants' views on the necessity of school-family cooperation in relation to this objective. Answers to these key questions will help encourage future researchers to explore more effective methods of active citizenship.

Keywords

Active citizenship, democracy, volunteering, European citizenship, European dimension in education, school curricula, school efficiency, teaching methods, collaborative learning, family school partnership

Ευχαριστίες

Η διατριβή αυτή εκπονήθηκε στα πλαίσια των διδακτορικών μου σπουδών και έχει τίτλο «Εκπαίδευση - Δημοκρατία και ενεργός πολιτότητα μέσα από την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση. Απόψεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών - μαθητών - γονιών για το ρόλο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με το πιο πάνω τρίπτυχο».

Ο σκοπός της έρευνας μου ήταν να διερευνηθούν οι απόψεις εκπαιδευτικών, γονιών μαθητών σε σχέση με την καλλιέργεια της ενεργού πολιτότητας στα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, να διερευνηθεί αν υπάρχει συσχέτιση στις απόψεις αυτές και αν υπάρχει κοινή αντίληψη της έννοιας της ενεργού πολιτότητας σε σχέση με την καλλιέργεια στοιχείων δημοκρατίας και ευρωπαϊκών αξιών όπως ισότητα και δικαιοσύνη.

Πριν προχωρήσω στην παρουσίαση του θεωρητικού και ερευνητικού μέρος της έρευνας, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους επιβλέποντες καθηγητές του Πανεπιστημίου Νεάπολης, Ανδρέα Μασούρα, Δέσποινα Καρακατσάνη, Σπύρο Βλιάμο, Αναστασία Αθανασούλα – Ρέππα, για τη πολύτιμη βοήθεια και συμβολή τους στη διεκπεραίωση της. Θα ήθελα ακόμη, να ευχαριστήσω τον καθηγητή έρευνας και στατιστικής Μιχάλη Χατζηχαραλάμπους για τις συμβουλές του σε σχέση με την επιλογή κατάλληλης μεθοδολογίας για την έρευνα.

Θερμές ευχαριστίες στους διευθυντές των σχολικών μονάδων που αποδέχτηκαν να πραγματοποιηθεί η έρευνα στις σχολικές τους μονάδες, μετά από έγκριση που εξασφάλισα από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης και το Διευθυντή Δημοτικής Εκπαίδευσης. Θερμές ευχαριστίες προς όλους τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα, για την προθυμία τους να συμπληρώσουν το ανώνυμο ερωτηματολόγιο το οποίο περιλάμβανε και δικές τους εισηγήσεις πάνω στο θέμα αλλά και τους γονείς και τους μαθητές για τη συμμετοχή τους στην έρευνα. Χωρίς τη συνδρομή όλων αυτών, η συγκεκριμένη μελέτη δε θα είχε εκπληρώσει τους στόχους της. Παράλειψη μου θα ήταν να μην εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην οικογένεια μου για την κατανόηση και τη συμπαράσταση τους όλο αυτό τον καιρό που κράτησε η εκπόνηση της διατριβής αυτής.

**Αφιερώνω τη διατριβή μου, στους γονείς μου, στην οικογένεια μου και σε όλα τα
παιδιά,
που αποτελούν για μένα φάρο στη ζωή.**

**«Τα παιδιά είναι ακόμα το σύμβολο της αιώνιας
συνύπαρξης της αγάπης και του καθήκοντος» (George Eliot).**

**«Τρία πράγματα χρειάζονται για την εκπαίδευση: η φύση, η
μάθηση και η άσκηση» (Αριστοτέλης)**